

Ghislain de Diesbach

SECRETELE ALMANAHULUI
GOTHA

ISTORIA CASELOR REGALE DIN EUROPA

Traducere de Ana Andreescu

CUPRINS

Avertisment.....	7
Perenitatea	9
AUSTRIA (AUTRICHE)*.	
Casa de Habsburg-Lorena.....	37
BAVARIA (BAVIÈRE)*.	
CasadeWittelsbach.....	73
BELGIA (BELGIQUE)*.	
Casa de Saxa-Coburg și Gotha.....	91
BULGARIA (BULGARIE)*.	
Casa de Saxa-Coburg și Gotha.....	113
DANEMARCA (DANEMARK)*.	
Casa de Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glücksburg.....	119
SPANIA (ESPAGNE)*.	
CasadeBourbon.....	131
FRANȚA (FRANCE)*.	
Casa de Bourbon-Orléans.....	157
FRANȚA (FRANCE)*.	
Casa Bonaparte.....	199
MAREA BRITANIE (GRANDE-BRETAGNE)*.	
CasadeHanovra.CasadeSaxa-Coburg-Gotha.CasadeWindsor.....	229
GRECIA (GRÈCE).	
Casa de Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glücksburg.....	279
ITALIA (ITALIE)*.	
Casa de Savoia.....	291
LIECHTENSTEIN (LIECHTENSTEIN)*.	
Casa de Liechtenstein.....	307
LUXEMBURG (LUXEMBOURG)*.	
CasadeNassau.....	311
NEAPOLE ȘI CELE DOUĂ SICILII (NAPLES ET DEUX-SICILES)*.	
Casa de Bourbon.....	315
NORVEGIA (NORVÈGE)*.	
Casa de Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glücksburg.....	333
PARMA (PARME)*.	
Casa de Bourbon.....	339

ȚĂRILE DE JOS (PAYS-BAS)*.	
Vechea casă de Orania-Nassau.....	347
PORTUGALIA (PORTUGAL)*.	
Casa de Saxa-Coburg-și-Gotha-Bragance.....	357
PRUSIA ȘI ÎMPERIUL GERMANIEI (PRUSSE ET EMPIRE D'ALLEMAGNE)*.	
Casa de Hohenzollern.....	369
ROMÂNIA (ROUMANIE)*.	
Casa de Hohenzollern.....	393
RUSIA (RUSSIE)*.	
Casa Romanov-Holstein-Gottorp.....	407
SERBIA-IUGOSLAVIA (SERBIE-YOUGOSLAVIE)*.	
Casa Obrénovici. Casa Karageorgevici.....	441
SUEDIA (SUÈDE)*.	
Casa de Holstein-Gottorp. Casa Bernadotte.....	449
Privirea asupra catorva curți germane.....	463
Ducatul de Augustenburg.....	467
Ducatul de Braunschweig.	
Regatul de Hanovra.....	471
Ducatul de Coburg.	
Saxa-Coburg și Gotha.....	481
Marele-Ducat de Baden.	
Casa de Zähringen.....	499
Marile-Ducate de Mecklenburg.....	511
Marele-Ducat de Hesse	
Landgrafiatul de Hesse-Darmstadt.....	517
Ducatul de Württemberg.....	529
Concluzii.....	535

*Succesiunea țărilor în ediția de față respectă ordinea alfabetică a originalului.

PERENITATEA

„Pentru mine”, ar fi spus cu umor binevoitor prințul Metternich, „statutul de om începe cu rangul de baron...”

Acest punct de vedere aristocratic, îl împărtășește în egală măsură și Justus Perthes, editor la Gotha, ale cărui genealogii publicate constituiau cândva cea mai importantă sursă cu privire la nobilimea Europei, pentru că mergeau de la simplul *Taschenbuch der Freiherrlichen Häuser*, repertoriul baronilor, până la faimosul *Almanah Gotha* al cărui prestigiu a supraviețuit după moartea sa.

La fel ca Ordinul lezuiților, Canalul Suez sau Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană, față de care a păstrat o atitudine nostalgică, *Almanahul Gotha* a intrat în mitologia europeană și această recunoaștere a făcut ca el să câștige în frumusețe tot ceea ce a pierdut în realitate pentru că publicarea lui a fost suspendată începând cu anul 1944.

Născut într-o mică familie germană de cultură franceză, Perthes a văzut cum, puțin câte puțin, volumul lui de douăzeci de pagini la prima apariție, a depășit o mie de pagini în ultimii săi ani, în timp ce prestigiul lui nu înceta să crească neconținut până ce a ajuns să eclipseze celelalte anuare

genealogice și a devenit un fel de biblie a vanităților terestre. În vreme ce textele Sfintelor Scripturi proclamau grandoa-rea, măreția sau atotputernicia lui Dumnezeu, cele din Gotha nu au altă menire decât să exalte originea, gloria și splendoarea prinților acestei lumi, făcând să domnească în acest nou paradis o ordine riguroasă care asigură fiecăruia, de la cel mai ilustru monarh la prințisorul cel mai modest, locul la care avea dreptul. Este aplicarea cunoscutelor cuvinte ale lui Hristos: „Sunt mai multe locuințe în casa tatălui meu.”

Carte a revelației, carte a adevărului, Gotha nu s-a înșelat deloc și nu s-a pretat niciodată la combinații sau complezențe care ar fi putut să-i afecteze reputația de integritate. Singura excepție ar fi fost făcută la insistențele lui Mussolini, în favoarea unei odrasle-bastard a familiei princiare care printr-un ucaz¹ al lui Hitler a fost integrată în ilustra sa familie.

Sentințele nu au șansa vreunui recurs și pentru cei excluși din Gotha nu există izbăvire: îndepărtați din prima parte – cea a familiilor suverane – în urma unei căsătorii îndoielnice și condamnați să figureze în partea a treia sau mai rău într-un alt anuar al lui Justus Perthes, ca cel al conților, vor rămâne acolo până la moarte, plângând după onorurile pierdute. În zadar, descendenții se vor reclama de la această ilustră origine pentru a fi numiți Altețe Imperiale sau Regale de către lingușitorii nostalgiei: Gotha, izvor de dreptate, va fi veșnic aici pentru a trimite în neant pretențiile lor! În schimb, el înregistrează și consacră în mod oficial alianțe deosebite, căderi, puncte de pornire ale unor ascensiuni vertiginoase cum a fost cazul familiilor Teck și Battenberg și, printre rânduri, sub enumerarea seacă a numelor, a titlurilor sau datelor se ghicesc mii de povești curioase, tragice sau scandaloase care aruncă o lumină nouă asupra Olimpului unde tronează acești semize și îi arată mult mai puțin convenționali decât i-au reprezentat pictorii de curte.

¹ Ucaz (Înv. și pop.) Ordin, ordonanță, decret. (Din rus. ukaz)

Această imensă pădure de arbori genealogici care a devenit Gotha nu fusese la început decât o pădurice rară unde creșteau câteva vechi vițe regale și, în special, arborele Casei de Saxa care avea o ramură ce domnea la Gotha. E adevărat că Gotha era o curte² neînsemnată și singurul ei titlu de glorie a fost chiar faptul că a dat numele său Almanahului.

În vreme ce mulți prinți germani rivalizau în lux și extravaganță pentru a imita curtea de la Versailles, suveranii din Gotha duceau o existență pașnică, virtuoasă și matematică. James Boswell, acest tânăr scoțian pe cât de fermecător pe atât de vanitos care a vizitat Germania în 1764 în timpul „Marelui Tur”, s-a arătat dezamăgit și aproape scandalizat de simplitatea moravurilor de la curtea din Gotha: „Ducele și ducesa, scria el în jurnalul său la data de 16 octombrie 1764, erau niște bătrâni absolut obișnuiți”. Ducele vorbește despre sora lui, prințesa de Galles, ca un brav gentilom scoțian: „Prințul moștenitor este blând și liniștit... Prințesa e urâtă dar caldă și comică.”

La masă, la semnalul marelui mareșal al curții, un paj citește rugăciunea. Tonul este patriarhal dar biblioteca este remarcabil de asortată, ceea ce este rar pentru epocă și pentru această țară. Ducilor de Gotha le place să citească și le plac științele. Prințul moștenitor, care a urcat pe tron în 1772, se ocupa de matematici și astronomie, în timp ce fratele său proteja scriitorii, între care Wieland, care i-a dedicat opera sa Obéron.

Ducesa Louise-Dorothee purta corespondență cu Voltaire, pe care l-a recuperat după ce a fost alungat de la Potsdam de Frédéric II iar stăpâna curții, Iuliana Franziska von Buchwald a fost o celebră „scriitoare” care a numărat printre prietenii ei, în afară de Frédéric II și Voltaire, pe Wieland, Herder și Goethe.

² Palatul de reședință al unui suveran. Totalitatea persoanelor cu funcții înalte la palatul unui suveran; suita unui suveran sau a membrilor familiei sale.

La curte se vorbea franțuzește și datorită acestui lucru, în 1763, Wilhelm de Rothberg, unul dintre gentilomii cei mai distinși de la Gotha, s-a ocupat de tipărirea unui mic almanah de 20 de pagini, pentru anul 1764, care conținea un calendar astronomic, tablete gravate pentru înregistrarea câștigurilor și pierderilor la jocuri și un tablou al plecărilor și corespondenței prin curierul căruia îi era încredințat comerțul epistolar al acestor spirite luminate. În anul următor, Emmanuel-Christophe Klupfel, fost preceptor în casa ducală, a introdus în Almanah un eseu asupra genealogiei caselor suverane, precum și o tablă genealogică a casei de Saxa și o tablă cronologică a împăraților germani, suverani aleși ai Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană.

În 1765, *Almanahul Gotha* a fost îmbogățit cu noi adaosuri genealogice, dar redactorii au abandonat folosirea limbii franceze și l-au botezat *Gothaischer Hofkalender zum Nutzen und Vergnügen*, adică *Almanahul Curții pentru utilitate și amuzament*.

Pentru a-i amuza pe cititori, almanahul a publicat într-adevăr mulți ani, întâmplări și anecdote pentru a-i instrui, oferindu-le în același timp o mulțime de cunoștințe diverse, unele dintre cele mai prozaice, pentru că alături de articole de istorie veche și modernă figurau indicații cu privire la prețul paturilor de una sau două persoane și lista celor mai reputați cofetari din Paris...

De asemenea, în *Almanahurile Gotha* din această epocă, se găseau toate precizările oferite de agendele moderne, de exemplu suprafața principalelor țări de pe glob, numărul locuitorilor lor, orașele cele mai importante precum și informații asupra efectivelor militare sau nivelul venitului național. La începutul secolului al XIX-lea, au luat obiceiul de a indica numele ambasadurilor sau miniștrilor plenipotențieri ai marilor puteri.

Începând cu 1768, *Almanahul de la Gotha* a fost

înfrumusețat cu gravuri alegorice sau mitologice care au fost înlocuite ulterior de compoziții extrase din lucrările la modă, *Gil Blas*, *Obéron*, *Le mariage de Figaro* sau *Caroline de Lichtfield* și mai târziu, din romanele lui Walter Scott. Cea mai mare parte a acestor ilustrații erau desenate și gravate de marele artist Daniel Chodowiecki, cel care era numit pe-atunci „deliciosul Chodowiecki”, pictor al vieții intime din veacul al XVIII-lea în Germania.

Acest polonez care a trăit la Dresda, se căsătorise cu o franțuzoaică, fiica unui orfevier din Berlin și arta lui se înrudește în multe privințe cu cea a lui Chardin și La Tour.

Ilustrator al tuturor scriitorilor celebri ai vremii sale, a fost de asemenea, portretistul cel mai căutat de către micile curți germane și colaborarea lui la *Almanahul Gotha* trebuie enumerată printre principalele motive ale succesului acestuia din urmă.

Într-adevăr, în câțiva ani, almanahul a devenit cartea favorită a curților care se cufundau în lecturarea lui cu pasiunea cu care cochetele se admirau în oglindă. Nu exista plăcere mai narcisistă și mai vie pentru acești monarhi care se plictiseau în rezidențele lor baroce sau pentru oamenii de curte, avizi după titluri și onoruri, decât să se aplece asupra acestor pagini care îi asigurau pe primii de statutul lor și le dădeau celorlalți un pic mai multă importanță, făcându-i mândri de a fi în serviciul unor personaje atât de puternice. Germanii au dat întotdeauna dovadă de o plăcere foarte intensă pentru acest fel de petrecere a timpului și marchiza de Sévigné povestește într-una din scrisorile ei către prințesa de Tarente, înrudită prin naștere cu tot Sfântul Imperiu, că purta cu scrupulozitate doliu de fiecare dată când murea cineva în vreuna din nenumăratele curți ale imperiului.

Cu toate acestea, într-o zi, marchiza a zărit-o îmbrăcată într-o toaletă deschisă la culoare și i-a spus cu amabilitate: „Sunt fericită să văd, doamnă, că Europa e bine, sănătoasă...”

Almanahul Gotha, redând fiecăruia ce i se cuvenea, făcea să fie clarificate neînțelegerile cu privire la întâietatea unuia sau altuia care aveau atunci o importanță considerabilă și puteau declanșa războaie. La încoronarea împăratului Carol VI, a fost auzit un bătrân conte de Nassau declarând sec unui mic suveran care pretindea că-i era superior: „Aflați, *monsieur*, că un prinț ca dumneavoastră stă în spatele conților ca mine!”

La o altă curte, problemele de etichetă păreau suficient de grave pentru a fi supuse atenției lui Leibniz însuși...

Aceste anecdote ne permit să înțelegem succesul rapid al *Almanahului* de la Gotha care răspundea atât unei plăceri cât și nevoii de informație.

În 1780, almanahul a fost tradus la Veneția în limba italiană și imediat a apărut și în Statele Unite ale Americii, unde cvasi-regalitatea lui George Washington făcea să prevaleze tonul, manierele și obiceiurile vechilor monarhii. Acestea urmau de altfel să fie foarte curând zguduite de contraloviturile revoluției franceze și destui monarhi și-au pierdut, dacă nu capul, precum nefericitul rege Ludovic XVI, cel puțin coroana.

La primul avânt revoluționar, frumoasa pădure de arbori genealogici asupra căreia vegheau cu pioșenie redactorii *Almanahului Gotha* a frisonat și a încercat să reziste în fața uraganului dar acesta, după ce a dezrădăcinat mai multe venerabile vițe nobiliare situate pe malul stâng al Rinului, le-a făcut pe celelalte să se încovoie sub violența sa și a deschis calea armatelor lui Napoleon care au înaintat triumfător de-a latul unei Germanii aservite. În această pădure de arbori milenari – multe case datând din vremea contemporanilor lui *Charlemagne* – împăratul francezilor s-a plimbat ca stăpân și a dat lovituri evidente. Nemulțumit de o eventuală schimbare a traseului prin confiscarea de teritorii pentru a le distribui familiei sale și aliaților, acesta a